

Kortere anmeldelser

OLDTID OG MIDDELALDER

GABRIELE WESCH-KLEIN: Soziale Aspekte des römischen Heerwesens in der Kaiserzeit. Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1998. 257 s. Pris 80 DM.

Man kan roligt hævde, at den romerske hær er et velstuderet område. Det skyldes ikke mindst, at en af hovedårsagerne til skabelsen af det romerske imperium og grundlaget for dets ekspansion er blevet tolket som et resultat af hærens – i forhold til omgivelserne – overlegne organisering, logistik og disciplin. Dette især i den tysksprogede forskning, som fra Domaszewskis, Kromayers og Veiths dage har været toneangivende. Senere også den angelsaksiske med navne som Webster, Watson og Birley. I forbindelse med de store, regelmæssigt afholdte *limes*-kongresser er der næppe den lansespids eller det vagttårn, som ikke er blevet endevendt eller den troppeafdeling, hvis indsats ikke er blevet studeret i mindst mulige detalje. Det er derfor med interesse, man åbner Wesch-Kleins bog, hvis formulerede formål er at se nærmere på de sociale forhold *indenfor* Hæren. Hun lægger sig dermed i slip-strømmen af det store tyske forskningsinitiativ (også importeret til Danmark), hvor Krig og hær ønskes set i en langt bredere socioøkonomisk sammenhæng end tidligere.

Det er en næsten indlejret svaghed ved bøger af denne type (bearbejdet Habilitationschrift), at emnet beskæres – ofte unødigt hårdt. Wesch-Klein diskuterer kun forholdene i Kejsertiden, dvs. perioden efter Augustus' reorganisering af hæren og før Konstantins store reformer. Dernæst (næsten) udelukkende den ene halvdel af hæren, nemlig de romerske legioner (ca. 180.000 mand, som skulle være romerske borgere). Den anden halvdel og den måske i denne sammenhæng mest interessante gruppe, de ca. 200.000 hjælpetropper (*auxilia*), som bestod af peregrine, dvs. personer uden romersk borgerret, omtales næsten ikke. Det gør heller ikke flåden eller de paramilitære korps som f.eks. prætorianergarde, bykohorterne, brandkorps o.l.

Nu er det ikke ganske fair at klandre forfatteren for, hvad hun *ikke* skriver, og ovenstående er blot ment som brugervejledning. Det, vi rent faktisk får, er en mere veldokumenteret end problemorienteret gennemgang. Efter en oversigt over det indre hierarki (ss. 13-45) og soldaternes økonomiske forhold (ss. 45-71), som groft sagt er set før, er de tre følgende afsnit om sundhedsforhold (ss. 71-91) om fritid (ss. 91-99) og især om de interne og eksterne sociale relationer værd at læse. Efter et afsnit om forkellige retslige forhold sluttes af med et kapitel (ss. 179-201), hvor forholdene for de hjemsendte soldater (veteranerne) bliver diskuteret. Dette vigtige og tildels ubehandlede emne, som burde omfatte en analyse af såvel de sociale som økonomiske og lokalpolitiske konsekvenser – både for veteranerne selv og for det samfund, de vendte tilbage til – kunne forfatteren med fordel have gjort fyldigere. Det sker desværre ikke og forfatteren

lægger sig dermed (mod titelbladets løfte) i virkeligheden tæt op ad den traditionelle, let støvede, forskning på dette område.

Hvad vi har tilbage, er således ikke et banebrydende arbejde, men en oversigt over en række væsentlige temaer med såvel kilder som bibliografi i skønneste orden. En god lære- og håndbog, velegnet til undervisning, og hvis man vil ind i emnet.

Peter Ørsted

Øresunds strategiske rolle i et historisk perspektiv. Föredrag hållna vid symposium på Revingehed i Skåne och på Kastellet i København 3-7 juni 1996. Red.

JOHAN ENGSTRÖM og OLE L. FRANTZEN. Tøjhusmuseet, Rigsarkivet m.fl. 1998. 200 kr. 196 s. Ill.

Et er foredrag at holde, et andet afhandling at trykke. Den gamle sandhed fremtræder grelt i denne publikation. Fine, seriøse bidrag veksler med tynde, udokumenterede skitser. Fejlen er redaktionens. Man burde have kaldt sine tropper til orden, men har i stedet valgt at sætte kikkerten for det blinde øje. Læserne har fået tildelt rollen som Mutter Courage, der kan plyndre slagmarken for et værdifuldt synspunkt her, et brugbart argument der. Anmelderens alarmklokker begyndte allerede at ringe, da gespenstet den jyske hævej uformidlet gør sin entré, skarpt forfulgt af det groteske makkerpar Sjælland og Sjælland. En så frappant mangel på præcision i et værk, der smykker sig med et militært tilsnit, giver uægteligt bange anelser.

Den svenske redaktør brillerer ellers med et koncentreret blik på Øresunds geologi. Anders Ödman kolporterer lidt vidtløftigt en teori om stærkt vekslen-de vandstand i den ældre middelalder, men når han tager Saxos skildring af Olav den Helliges hemmelige våben, en flodbølge, alvorligt, må anmelderen ligesom bonden i folkevisen slå kors for sig, og Ödmans tolkning af slaget ved Fodevig kan bedst betegnes dristig. Frede P. Jensens sobre blik på de danske militær-strategiske overvejelser i 1500-tallet er en lise i sammenhængen, og min-sandten om ikke Jensen har gennemtruffet danske æ'er og ø'er i danske navne. Men den myte om den danske indkredsning af Sverige, som samme Jensen så overbevisende demonterede i dette tidsskrift i 1976, fremføres ganske uge-nert af Göran Larsson i et i øvrigt noteløst bidrag. Symptomatisk er litteraturen som i en skolestil betegnet kilder. Mere reflekteret er heldigvis Gunner Linds bidrag, der meget fornuftigt reducerer Øresundstoldens betydning i løbet af 1600-tallet, men Carlsbergfondet må snart donere Lind en stor pose komma'er. Ole L. Frantzen belyser kyndigt søforsvaret af København og artilleriets udvikling i 1700-tallet. Björn Gäfverts bidrag om Sverige under Napoléonskrigene er helt blottet for noter, åbenbart en svensk specialitet. Danmark har nu heller ikke så meget at prale af. Ole Feldbeks koncise analyse af Danmarks uøselige dilemma i samme tidsrum er naturligvis interessant, men tre små, knotne noter er for arrogant. Det klassiske spørgsmål, om Sundpassagen kunne beherskes med Krogens, senere Kronborgs kanoner, belyses dog udmærket i et (redaktionelt?) indskud. Hans Chr. Bjergs bidrag om Danmarks klemme mellem 1800-tallets stormagter synes trykt ubeset i panik. At heller ikke Tadeusz Panecis panegyriske bidrag om mellemkrigstidens Polen som flådemagt er forsynet med noter, er dog til at forstå. Erik Nordberg belyser grundigt den svenske strategi under og efter de to verdenskrige, og i de sidste bidrag vurderer Kjeld Hillingsø (fornavnet har anmelderen selv fundet i »Den blå Bog«. Det er måske en